Socialförsäkringsutskottets betänkande 1983/84:33

om studiestöd m. m. (prop. 1983/84:150, bil. 3 E)

Propositionen

I proposition 1983/84:150, bilaga 3 har regeringen (utbildningsdepartementet) under litt. E Studiestöd m. m. föreslagit riksdagen att

(E 3) anta förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349),

(E 5) till *Vuxenstudiestöd m. m.* för budgetåret 1984/85 utöver vad som har föreslagits i proposition 1983/84:100, bilaga 10, under åttonde huvudtiteln anvisa ytterligare reservationsvis betecknade medel av 100 000 000 kr.

Det i propositionen intagna lagförslaget är följande.

Förslag till
Lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1973: 349)[1]
dels att 3 kap. 10 § skall upphöra att gälla,
dels att 1 kap. 2 §, 2 kap. 1 § samt 3 kap. 3 och 6 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §[2]	
Studiehjälp består av studiebidrag jämte tillägg, återbetalningspliktiga studiemedel och resekostnadsersättning.	
Tillägg till studiebidraget utgår i form av inackorderingstillägg, *inkomstprövat tillägg* och extra tillägg.	Tillägg till studiebidraget utgår i form av inackorderingstillägg och extra tillägg.
2 kap.	
1 §[3]	
Studerande vid grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag med *275* kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket han fyllt 16 år.	Studerande vid grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag med *400* kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket han fyllt 16 år.

Detsamma gäller studerande som deltar i motsvarande undervisning vid skola som avses i 33, 34 eller 34 a § skollagen (1962: 319).

3 kap.	
3 §[4]	
Studiehjälp utgår från och med kvartalet efter det under vilket den studerande fyllt 16 år, om *ej* annat följer av andra *eller tredje* stycket.	Studiehjälp utgår från och med kvartalet efter det under vilket den studerande fyllt 16 år, om *inte* annat följer av andra stycket.

Inackorderingstillägg och extra tillägg utgår även till studerande som inte har uppnått sådan ålder som anges i första stycket.

6 §[5]	
Studiebidrag utgår med *275* kronor i månaden.	Studiebidrag utgår med *400* kronor i månaden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

[1] Lagen omtryckt 1981:579. Senaste lydelse av 3 kap. 10 § 1983:1033.
[2] Senaste lydelse enligt prop. 1983/84: 127.
[3] Senaste lydelse 1983: 272.
[4] Senaste lydelse enligt prop. 1983/84: 127. Ändringen innebär bl. a. att andra stycket upphävs.
[5] Senaste lydelse 1982: 1244.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

I motion 1983/84:2940 av Per Unckel m. fl. (m) (yrk. 5) hemställs

5. att riksdagen med avslag på regeringens förslag om höjning av vuxenstudiestödet hos regeringen hemställer om en översyn av studiestödsreglerna i enlighet med vad som i motionen anförts.

I motion 1983/84:2941 av Karin Söder m. fl. (c) (yrk. 10 och 18) hemställs

10. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförs om föreskrifter för användning och fördelning av vuxenstudiestöd för arbetslösa,

18. att riksdagen beslutar avslå förslaget om ändring i studiestödslagen 1 kap. 2 §.

I motion 1983/84:2950 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) (yrk. 3) hemställs

3. att riksdagen avslår proposition 1983/84:150, bilaga 3.1. Förslag till ändring i studiestödslagen (1973:349) vad avser 2 kap. 1 § och 3 kap. 6 §.

I motion 1983/84:2956 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) (yrk. 12 och 28) hemställs

12. att riksdagen beslutar att det förlängda barnbidraget och studiebidraget skall utgå med samma belopp som allmänna barnbidraget inkl. tillägg till dess barnet fyllt 18 år,

28. att riksdagen med avslag på regeringens hemställan under avsnitt E i bilaga 3 beslutar att till Vuxenstudiestöd m. m. för budgetåret 1984/85 utöver vad som föreslagits i proposition 1983/84:100 bil. 10 under åttonde huvudtiteln anvisa ytterligare reservationsvis betecknade medel av 15 000 000 kr.

Motioner väckta under den allmänna motionstiden 1983/84

I motion 1983/84:492 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar godkänna vad i denna motion föreslagits om förändringar inom studiehjälpssystemet.

I motion 1983/84:2080 (motivering i 1983/84:2078) av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) hemställs att riksdagen beslutar att det förlängda barnbidraget och studiebidraget skall utgå med samma belopp som allmänna barnbidraget inkl. tillägg till dess barnet fyllt 18 år.

Utskottet

E3. Studiehjälp m. m.

Studiebidrag och *förlängt barnbidrag* är samordnade med det allmänna barnbidraget och utgår f. n. med 275 kr./månad. Studiebidrag utgår till

Rättelse: S. 9, rad 4 Står: 1983/84:2050 Rättat till: 1983/84:2950

studerande i gymnasial utbildning som har fyllt 16 men inte 20 år. Studiebidraget utgår för sådan del av läsåret under vilken den studerande bedriver studier. *Förlängt barnbidrag* utgår till studerande i grundskolan som har fyllt 16 år. Bidraget utgår under läsåret, dvs. nio månader.

Regeringen har i proposition 1983/84:150, bilaga 2 (socialdepartementet) föreslagit en höjning av det allmänna barnbidraget med 1 500 kr. per år fr. o. m. den 1 januari 1985. Förslaget behandlas av socialutskottet i betänkande SoU 1983/84:35.

Mot denna bakgrund föreslås i bilaga 3 (utbildningsdepartementet) till nämnda proposition att studiebidraget inom studiehjälpen och det förlängda barnbidraget höjs i motsvarande mån som det allmänna barnbidraget, dvs. med 125 kr. per månad. Studiebidraget och förlängt barnbidrag skall således utgå med 400 kr. per månad fr. o. m. den 1 januari 1985.

I motion 2950 av Ulf Adelsohn m. fl. begärs i yrkande 3 att riksdagen avslår propositionens förslag om en höjning av studiebidraget och det förlängda barnbidraget. Motionärerna har i motion 1983/84:2949 yrkande 1 yrkat avslag även på propositionens förslag om en höjning av det allmänna barnbidraget. Detta motionsyrkande behandlas i socialutskottets betänkande SoU 1983/84:35.

Jan-Erik Wikström m. fl. begär i den under den allmänna motionstiden väckta motionen 2080 ett beslut av riksdagen om att det förlängda barnbidraget/studiebidraget skall utgå under årets alla månader till dess barnet fyller 18 år med belopp motsvarande det allmänna barnbidraget inkl. tillägg. I den med anledning av propositionen väckta motionen 2956 återkommer motionärerna i yrkande 12 med samma begäran.

Socialutskottet har tillstyrkt propositionens förslag om en höjning av det allmänna barnbidraget med 1 500 kr. per år fr. o. m. den 1 januari 1985 (SoU 1983/84:35).

Med hänsyn härtill och till att studiebidraget och det förlängda barnbidraget är samordnade med det allmänna barnbidraget tillstyrker utskottet propositionens förslag i nu behandlad del och avstyrker följaktligen bifall till motion 2950 yrkande 3.

Vad gäller det i motionerna 2080 och 2956 framförda yrkandet om att det förlängda barnbidraget/studiebidraget skall utgå under årets alla månader för åldersgruppen 16–18-åringar kan utskottet med hänsyn till den avsevärda kostnadsökning som en sådan utvidgning skulle innebära inte ställa sig bakom förslaget. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna 2080 och 2956 yrkande 12.

Inkomstprövat tillägg inom studiehjälpen är samordnat med det statliga bostadsbidraget då det gäller nivå och inkomstprövning och avlöser detta då eleven fyller 17 år. I likhet med övriga förmåner inom studiehjälpen utgår inkomstprövat tillägg längst t. o. m. vårterminen det år eleven fyller 20 år.

Regeringen har i proposition 1983/84:150, bilaga 5 (bostadsdepartementet) lagt fram förslag om ändrade regler för det statliga bostadsbidraget. Den

närmare innebörden av förslaget är att åldersgränsen för det statliga bostadsbidraget höjs fr. o. m. den 1 januari 1985 så att bidraget kan utgå för sådana barn mellan 17 och 20 år som uppbär statligt studiestöd i form av förlängt barnbidrag eller studiebidrag. Förslaget behandlas av bostadsutskottet i betänkande BoU 1983/84:32.

I bilaga 3 (utbildningsdepartementet) till nämnda proposition anförs att den föreslagna ändringen av åldersgränsen för bostadsbidraget innebär att behovet av ett särskilt inkomstprövat tillägg inom studiehjälpen försvinner. I propositionen föreslås således att det inkomstprövade tillägget enligt studiestödslagen avskaffas fr. o. m. den 1 januari 1985.

I motion 2941 av Karin Söder m. fl. begärs i yrkande 18 att riksdagen beslutar avslå propositionens förslag om avskaffande av det inkomstprövade tillägget. Motionärerna anför att det statliga bostadsbidragssystemet är föremål för översyn inom bostadskommittén (Bo 1982:02), och enligt deras mening bör förändringar av bostadsbidragen anstå i avvaktan på resultatet av denna översyn. I motionen hänvisas också till att utbildningsministern givit uttryck åt samma uppfattning beträffande det inkomstprövade tillägget i proposition 1983/84:127 om förbättrad studiehjälp och vissa sjukförsäkringsfrågor.

I den under den allmänna motionstiden väckta motionen 492 av Lars Werner m. fl. begärs ett beslut av riksdagen om en höjning av den nedre inkomstgränsen för inkomstprövat tillägg fr. o. m. den 1 januari 1985. Motionärerna föreslår en höjning med 9 000 kr. för makar med barn och med 3 000 kr. för makar utan barn och för ensamstående med eller utan barn. Ett likalydande förslag har av motionärerna framlagts beträffande bostadsbidraget i motion 1983/84:573. Sistnämnda motion behandlas i bostadsutskottets betänkande BoU 1983/84:32.

Bostadsutskottet har tillstyrkt propositionens förslag om en höjning av åldersgränsen för det statliga bostadsbidraget fr. o. m. den 1 januari 1985 (BoU 1983/84:32).

Med hänsyn härtill tillstyrker utskottet propositionens förslag om att det inkomstprövade tillägget avskaffas fr. o. m. den 1 januari 1985 och avstyrker således bifall till motion 2941 yrkande 18. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att den förändring av bostadsbidragssystemet som härigenom skett endast skall ses som en åtgärd för att förbättra stödet till barnfamiljerna. Det bör även framhållas att förslaget innebär en administrativ förenkling. Med hänsyn till att det inkomstprövade tillägget skall upphöra den 1 januari 1985 saknar motion 492 numera aktualitet och utskottet avstyrker motionen.

E 5. Vuxenstudiestöd m. m.

Riksdagen antog under hösten 1983 en lag om *särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.* Lagen trädde i kraft den 1 januari 1984. Under innevarande budgetår har 50 milj. kr. förbehållits sådant studiestöd.

I propositionen föreslås att till *Vuxenstudiestöd m. m.* för budgetåret 1984/85 skall anvisas ett ytterligare reservationsanslag av 100 000 000 kr. Dessa medel skall förbehållas särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa. Föredragande statsrådet anför i propositionen att det i likhet med vad som gäller för innevarande budgetår bör ankomma på regeringen att utfärda närmare bestämmelser om medlens användning och fördelning på olika län. Han vill emellertid redan nu anmäla, att avsikten är att stödet skall förbehållas dem som hos arbetsförmedlingen har registrerats som arbetslösa. Vid fördelningen av stödet bör särskild vikt fästas vid i vad mån de avsedda studierna kan väntas leda till att mottagarna stärker sin ställning på arbetsmarknaden. Stödet bör beviljas för en eller högst två terminers studier och det bör inte innebära att vederbörande har företräde till fortsatt vuxenstudiestöd för arbetslösa eller särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349). Vidare avser han att föreslå regeringen att högst 10 % av det föreslagna totala beloppet får utnyttjas för stöd för studier vid folkhögskola. Det föreslagna beloppet om 100 milj. kr. medger att ca 2 500 stöd för ett läsårs heltidsstudier kan inrättas. Av dessa skall ca 250 stöd avse studier vid folkhögskola, vilket motsvarar ca 10 000 elevveckor.

Motionärerna i motion 2940 av Per Unckel m. fl. anser att frågan om de olikartade ekonomiska villkor som gäller för skilda studerandekategorier vid samma sorts studier bör bli föremål för en översyn. I avvaktan på att denna fråga får en lösning är de inte beredda att acceptera den ökning av antalet särskilda vuxenstudiestöd för arbetslösa som regeringen förordar. Motionärerna begär därför i yrkande 5 att riksdagen med avslag på propositionens förslag om ytterligare medelsanvisning till vuxenstudiestöd begär en översyn av studiestödsreglerna i enlighet med det anförda.

I motion 2956 av Jan-Erik Wikström m. fl. anförs att motionärerna yrkat avslag på den i propositionen föreslagna höjningen av arbetsmarknadsavgiften med 0,3 procentenheter och att de härigenom motverkar att arbetslösheten ökar ytterligare. Mot denna bakgrund anser motionärerna att den ökning av antalet vuxenstudiestöd som regeringen föreslår inte är erforderlig. Enligt motionärerna bör dock folkhögskolorna tillföras ytterligare 15 000 elevveckotimmar och i detta syfte bör antalet vuxenstudiestöd ökas i motsvarande omfattning. De begär därför i yrkande 28 att riksdagen med avslag på propositionens förslag till Vuxenstudiestöd m. m. anvisar ett ytterligare reservationsanslag av 15 000 000 kr.

I motion 2941 av Karin Söder m. fl. anförs att det särskilda vuxenstudiestödet för arbetslösa hittills har destinerats till län med de största sysselsättningsproblemen totalt sett. Motionärerna framhåller att även kommuner eller andra mindre delar av ett län med större arbetslöshet än länet i övrigt bör kunna få tillgång till stödformen. De begär därför ett tillkännagivande om en mer flexibel utformning av föreskrifterna för användning och fördelning av särskilt vuxenstudiestöd till arbetslösa i enlighet med det anförda.

När riksdagen under hösten 1983 (prop. 1983/84:25, SfU 13, rskr. 58)

beslutade om införande av en lag om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa framhöll utskottet att de medel som förbehållits dessa stöd skulle bidra till att minska trycket på andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vidare underströk utskottet vikten av att arbetslösa personer kunde erbjudas utbildning med särskilt vuxenstudiestöd.

Dessa skäl äger enligt utskottets mening fortfarande giltighet. Vidare har, såsom framhållits i propositionen, erfarenheterna visat att det särskilda vuxenstudiestödet för arbetslösa är attraktivt trots att bidraget ofta uppgår till ett lägre belopp än vad den berörde får i arbetslöshetsersättning eller hade kunnat få i utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning. Med det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag och avstyrker bifall till motionerna 2940 yrkande 5 i motsvarande del och 2956 yrkande 28.

Vad gäller bestämmelser om medlens användning och fördelning på olika län ankommer det på regeringen att besluta härom. Utskottet förutsätter dock därvidlag att regeringen fördelar medlen till olika län på mest ändamålsenligt sätt, och att alltför detaljerade och precisa regler för medlens användning inte behöver ges. Det anförda innebär att utskottet avstyrker bifall till motion 2941 yrkande 10.

Vad slutligen gäller frågan om att olika studerandekategorier genomgår samma utbildning men med skilda stödinsatser från samhällets sida vill utskottet framhålla att anledningen härtill är att olika kategorier har skilda behov som måste tillgodoses för att studier skall vara möjliga. De olika selektiva stöd som finns, t. ex. vuxenstudiestödet och olika arbetsmarknadsutbildningsstöd, är således anpassade till speciella behovssituationer. Med hänsyn till det anförda kan utskottet inte ställa sig bakom en översyn av studiestödsreglerna med den inriktning som förordas i motion 2940. Utskottet avstyrker således motion 2940 yrkande 5 även i nu behandlad del.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *höjning av studiebidraget och det förlängda barnbidraget*
   att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:150 och med avslag på motion 1983/84:2950 yrkande 3 antar i propositionen framlagt förslag till ny lydelse av 2 kap. 1 § och 3 kap. 6 § studiestödslagen (1973:349),
2. beträffande *utökning av antalet månader för förlängt barnbidrag och studiebidrag*
   att riksdagen avslår motionerna 1983/84:2080 och 1983/84:2956 yrkande 12,
3. beträffande *inkomstprövat tillägg*
   att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1983/84:492 och 1983/84:2941 yrkande 18 antar i

propositionen framlagt förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349) i vad förslaget inte berörts under moment 1 ovan,

4. beträffande *medelsanvisning till vuxenstudiestöd m. m.*
att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1983/84:2940 yrkande 5 i motsvarande del och 1983/84:2956 yrkande 28 till *Vuxenstudiestöd m. m.* för budgetåret 1984/85 – utöver tidigare anvisat reservationsanslag – anvisar ytterligare reservationsanslag av 100 000 000 kr.,
5. beträffande *användning och fördelning av medlen för särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2941 yrkande 10,
6. beträffande *översyn av studiestödsreglerna*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2940 yrkande 5 i motsvarande del.

Stockholm den 24 maj 1984

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Doris Håvik (s), Elis Andersson (c), Ralf Lindström (s), Lars-Åke Larsson (s), Gullan Lindblad (m), Karin Israelsson (c), Ulla Johansson (s), Lena Öhrsvik (s), Siri Häggmark (m), Margó Ingvardsson (vpk), Nils-Olof Gustafsson (s), Barbro Nilsson i Visby (m) och Rune Backlund (c).

Reservationer

1. Höjning av studiebidraget och det förlängda barnbidraget (mom. 1)

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad, Siri Häggmark och Barbro Nilsson i Visby (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Socialutskottet har" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Moderata samlingspartiets ledamöter i socialutskottet har i en reservation till betänkande SoU 1983/84:35 avstyrkt propositionens förslag om en höjning av det allmänna barnbidraget.

I konsekvens härmed bör enligt utskottets mening även propositionens förslag om en höjning av studiebidraget och det förlängda barnbidraget avstyrkas. Utskottet tillstyrker följaktligen bifall till motion 2950 yrkande 3.

dels att utskottet under moment 1 bort hemställa

1. beträffande *höjning av studiebidraget och det förlängda barnbidraget*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2950 yrkande 3 avslår det i proposition 1983/84:150 framlagda förslaget till ny lydelse av 2 kap. 1 § och 3 kap. 6 § studiestödslagen (1973:349).

2. Medelsanvisning till vuxenstudiestöd m. m. och översyn av studiestödsreglerna (mom. 4 och 6)

Nils Carlshamre, Gullan Lindblad, Siri Häggmark och Barbro Nilsson i Visby (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 6 med "När riksdagen" och slutar på s. 7 med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till att en allt större andel arbetslösa får delta i utbildningar som i första hand vänder sig till andra studerandekategorier aktualiseras frågan om de olikartade ekonomiska villkor som olika gymnasiestuderande kommer i åtnjutande av. Enligt utskottets mening är det i längden knappast möjligt att utan betydande spänningar låta olika studerandekategorier genomgå samma utbildning men med vitt skilda ekonomiska stödinsatser från samhällets sida. Särskilt gäller detta i fråga om det särskilda vuxenstudiestödets och utbildningsbidragets förhållande till såväl studiebidraget som studiemedelssystemet. Utskottet anser att berörda frågor måste få en lösning. Studiestödsreglerna bör därför bli föremål för en översyn med ovan angivet syfte. Detta bör ges regeringen till känna. I avvaktan på resultatet av denna översyn är utskottet inte berett att acceptera någon ökning av antalet särskilda vuxenstudiestöd för arbetslösa. Det anförda innebär att utskottet tillstyrker bifall till motion 2940 yrkande 5 och avstyrker bifall till propositionens förslag och till motion 2956 yrkande 29. Med hänsyn härtill saknas det vidare anledning att gå in på frågan om föreskrifter för medlens användning och fördelning och utskottet avstyrker därför bifall till motion 2941 yrkande 10.

dels att utskottet under moment 4 bort hemställa

4. beträffande *medelsanvisning till vuxenstudiestöd m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2940 yrkande 5 i motsvarande del *dels* avslår propositionens förslag om ytterligare medelsanvisning till *Vuxenstudiestöd m. m.* för budgetåret 1984/85, *dels* avslår motion 1983/84:2956 yrkande 28.

dels att utskottet under moment 6 bort hemställa

6. beträffande *översyn av studiestödsreglerna*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2940 yrkande 5 i

motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Höjning av studiebidraget och det förlängda barnbidraget

Elis Andersson, Karin Israelsson och Rune Backlund (alla c) anför:

Centerpartiet har i motionerna 1983/84:2109 och 1983/84:2941 lagt fram förslag som bl. a. innebär en höjning av det allmänna barnbidraget med 600 kr. per år fr. o. m. den 1 juli 1984. Förslagen behandlas av socialutskottet i betänkandet SoU 1983/84:35. I en reservation till nämnda betänkande har centerpartiets ledamöter anfört att en sådan höjning av barnbidraget i förening med de övriga åtgärder som föreslagits i motionerna såsom ökat flerbarnstillägg, vårdnadsersättning och skattereduktion för familjer med endast en inkomst är att föredra framför regeringens förslag. Reservanterna har därför med avslag på propositionens förslag hemställt att riksdagen beslutar om en höjning av det allmänna barnbidraget med 600 kr. per år fr. o. m. den 1 juli 1984. Vi förutsätter att – om ovannämnda reservation vinner riksdagens bifall – sådana åtgärder vidtas beträffande studiebidraget och det förlängda barnbidraget att nuvarande samordning mellan dessa bidrag och det allmänna barnbidraget bibehålls.